

2020-05-05

TJÄNSTESKRIVELSE
Dnr SOCN 2020/113

Socialnämnden

Remiss - översyn av yrket personlig assistent SOU 2020:1

S2020/00202/SOF

Yttrande till Socialdepartementet

Förslag till beslut

1. Socialnämnden föreslår kommunstyrelsen att anta yttrandet över Socialdepartementets betänkande om översyn av yrket personlig assistent SOU 2020:01 enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 29 april 2020.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Sammanfattning av ärendet

Socialstyrelsen har remitterat betänkandet av Utredningen om översyn av yrket personlig assistent, SOU 2020:01. Betänkandet innehåller förslag till åtgärder som syftar till att förbättra arbetsförhållanden för personliga assistenter och samtidigt säkra att den assistansberättigades självbestämmande och integritet respekteras.

Förslagen innefattar att:

- skapa tryggare villkor för personliga assistenter och höja schablonbeloppet
- ändra ansvaret för sjuklönekostnader
- göra en översyn av hushållslagen
- ta fram utbildnings- och kunskapsmaterial
- ta fram ett kunskapsstöd för vårdnära uppgifter

Vi är positiva till förslagen. Att lägga ansvaret för sjuklönekostnader på de privata assistansutförarna är positivt då detta bör bidra till en bättre arbetsmiljö och en ökad kontinuitet för kunderna. Kostnaden för att finansiera höjningen av schablonbeloppet ska finansieras genom motsvarande minskning av det allmänna bidraget till kommunen. Det är viktigt att denna förändring blir kostnadsneutral för kommunen. Slutligen anser vi att Regionens ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatser och uppföljning av dem bör förtydligas.

Ärendet

Socialstyrelsen har remitterat betänkandet av Utredningen om översyn av yrket personlig assistent, SOU 2020:01, till Nacka kommun. Betänkandet av utredningen innehåller förslag till åtgärder som syftar till att förbättra arbetsförhållanden för de personliga

assistenterna samt samtidigt säkra att den assistansberättigades självbestämmande och integritet respekteras.

Utredningens syfte och förslag

Direktiven för utredningen var att en särskild utredare skulle göra en översyn av yrket personlig assistent. Syftet med översynen var att undersöka hur personliga assistenters villkor ser ut i såväl kommunal som privat verksamhet samt i brukarkooperativ och hos assistansanvändare som anställer sina egna assistenter. Dessutom skulle utredningen belysa de personliga assistenternas möjligheter till introduktion, information och utbildningsinsatser och vid behov föreslå åtgärder som leder till förbättringar. Detta är viktigt, inte bara för assistenterna utan i förlängningen också för assistansanvändarna.

Utredningsdirektiven sammanfattas i tre punkter:

1. Undersöka arbetsförhållandena, inklusive arbetsledningsansvaret, för personliga assistenter samt redovisa om det finns skillnader mellan privata anordnare, kommuner, brukarkooperativ och assistansberättigade som själva anställer sina assistenter.
2. Undersöka vilka arbetsuppgifter som kan ingå i yrket personlig assistent och hur behoven av kompetens tillgodoses i dag, om det finns skäl för det.
3. Lämna förslag på åtgärder som syftar till att goda arbetsförhållanden för personliga assistenter säkras samtidigt som den assistansberättigades självbestämmanderätt och integritet respekteras.

Påvisade förändringsområden i utredningen

I utredningen har följande områden visat behov av åtgärder som medför förslag till förändring:

- **Förslag om tryggare villkor för personliga assistenter**

De personliga assistenter som är kommunalt anställda är som regel anslutna till kollektivavtal sedan tidigare, men inte alla privat anställda personliga assistenter. Förslaget bedöms medföra tryggare arbetsvillkor för de personliga assistenterna. Detta medför en ökad kostnad för vissa privata utförare som nu till exempel inte betalar ut ob-tillägg och inte följer reglerna för lägsta tillåtna lön. Införandet av kollektivavtalsliknande villkor antas bidra till minskad brottslighet då det blir svårare att betala ut lön till personer som inte arbetar som personliga assistenter. Oseriösa aktörers intresse bör avta då möjlighet till vinst därmed minskar. Detta då det kommer att finnas krav om att delar av ersättningen ska avsättas för att finansiera kollektivavtal som visar att lön, premier för tjänstepension och försäkringar betalats ut.

- **Förslag om förändrat ansvar för sjuklönekostnader samt höjning av schablonbeloppet.**
 Arbetsgivare har möjlighet att påverka sjukfrånvaron genom ett aktivt arbetsmiljöarbete. I dag får privata arbetsgivare ersättning av kommunen för sina assistenters sjuklön. Det föreslås att lagstiftningen ändras så att assistenternas arbetsgivare ansvarar för sin personals sjuklönekostnader och därmed får starkare ekonomiska incitament att förebygga sjukdom och arbetsskador för sina anställda. Det skulle också innebära en markering om att arbetsgivaransvaret är detsamma inom assistansbranschen som inom andra branscher. Förslaget omfattar inte assistansanvändare som anställer sina egna assistenter. I dag står kommunen för administrationen samt kostnaderna för samtliga sjuklöner. Schablonbeloppet föreslås höjas så att det kompenserar assistansutförarna. Kostnaden för att finansiera statens höjning av schablonen ska finansieras genom motsvarande minskning av det generella statsbidraget till kommunen eftersom kommunen inte längre kommer att behöva ersätta sjuklönekostnader som avser den statliga assistansen.
- **Förslag om översyn hushållslagen.** Regeringen bör initiera en översyn av lagen (1970:943) om arbetstid i husligt arbete. Lagstiftningen behöver anpassas till dagens förhållanden. Det föreslår inga innehållsmässiga förändringar i lagstiftningen.
- **Förslag om utbildnings- och kunskapsmaterial.**
 Socialstyrelsen föreslås ta fram ett riktat kunskapsmaterial för personliga assistenter. Detta bedöms kunna leda till en bättre arbetsmiljö då de personliga assistenterna då lättare får tillgång till kunskap i yrket och på så sätt minskar osäkerheten kring olika arbetsmoment.
- **Förslag om tillsyn för egenvård och vård på delegation.**
 Målet är att befintlig lagstiftning ska bli lättare att tillämpa för att osäkerheten för de personliga assistenterna ska minska. Förslaget är att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd om egenvård och hälso- och sjukvård på delegation inom personlig assistans. Syftet är att lättare förstå vilka regler som gäller. I förlängningen kommer det att bidra till bättre arbetsförhållanden för personliga assistenter och till att den egenvård och vård på delegation som assistenter utför blir säkrare.

Enhetens utredning och bedömning

Omsorgsenheten ställer sig positiv till förslagen i betänkandet

Omsorgsenheten ställer sig positiv till förslagen i betänkandet om översyn av yrket personlig assistent. Betänkandets förslag bidrar till att möjliggöra för de personliga assistenterna att få tryggare arbetsvillkor, utveckla arbetsmiljöarbetet och minska

osäkerheten i sina arbetsuppgifter. Detta anses vara ett viktigt incitament för att förbättra villkoren för personer som är verksamma i yrket och kan bidra till en förbättrad kvalitet i omvårdnaden för de personlig assistansberättigade.

Schablonbeloppet och hanteringen av sjuklönekostnaderna

Den statliga assistansersättningen bygger på att alla assistansanordnare får samma ersättning för att utföra en assistanstimme. Timersättningen är en schablon som ska täcka 100 procent av kostnaderna för de utförda timmarna för assistansen.

Assistansersättningen höjs enligt förordning med 1,5 procent per år. Huvuddelen av alla kommuner tillämpar samma ersättningsmodell som staten för kommunalt beslutad assistans. En kartläggning från Socialstyrelsen 2015 visade att 74 procent av kommunerna följde den statliga schablonen. Nacka kommun följer den statliga assistansersättningen som för år 2020 är 304,30 kronor per timme.

I dag står kommunen för administrationen samt kostnaderna för samtliga sjuklöner. Omsorgsenheten hanterar ett stort antal sjuklöneansökningar varje år. En tjänst om 20 procent är avsatt för denna handläggning, vilket bland annat innebär att kontrollera sjuklönerna gentemot de privata utförarnas utbetalningar.

Schablonbeloppet för assistansersättning som utbetalas av Försäkringskassan täcker idag inte kostnaderna för sjuklön till ordinarie personlig assistent då denne är sjuk.

Kommunen är skyldig att ersätta assistansanordnaren för merkostnaden för sjuklön. Sjuklönerna utbetalas med eftersläpning, ofta årsvis, allt eftersom anordnarna fakturerar kommunen. Under 2019 utbetalades 3,4 miljoner kronor i sjuklöner till personliga assistenter för 2019 och tidigare år. Av dessa var 0,4 miljoner sjuklönekostnader som betalades ut till den kommunala utföraren Valfärd samhällsservice. Nackas totala kostnad för personlig assistans år 2019 var 88,1 miljon kronor, varav sjuklöner utgjorde 3,9 procent.

Positivt att ge ansvar för sjuklönekostnader till assistansanordnarna

Förslaget om förändrat ansvar för sjuklönekostnader till att ålägga de privata assistansanordnarna att hantera sjuklönerna själva, anser vi är positivt då detta ger arbetsgivare möjlighet att påverka sjukfrånvaron genom ett aktivt arbetsmiljöarbete. Det bedöms ge ett minskat antal sjukdagar och därmed färre assistenter som arbetar hos respektive assistansberättigade, vilket i sin tur bör leda till ökad kontinuitet och kvalitet i assistansutförandet.

Bra att schablonbeloppet höjs – viktigt med full kompensation för kommunen

I betänkandet föreslås schablonbeloppet höjas så att det kompenserar assistansutförarna. Det bör tas i beaktande att lönsamheten för att bedriva personlig assistans är låg. Schablonbeloppet är lågt i jämförelse med exempelvis checkbeloppet för hemtjänst. Arbetsgivarnas ekonomiska villkor har betydelse för assistenternas anställningsvillkor. Den personliga assistentens kompetensutveckling ska inrymmas inom ramen för schablonersättningen och konkurrerar då ofta med assistansanordnarens kostnader för administration eller med assistansanvändarens omkostnader. Det är därför angeläget att schablonbeloppet täcker kostnader för assistentens kompetensutveckling. Vi ställer oss

bakom förslaget till höjt schablonbelopp. Kostnaden för att finansiera höjningen av schablonen ska finansieras genom motsvarande minskning av det allmänna bidraget till kommunen. Vi anser att det är viktigt att denna minskning ska grunda sig på de verkliga sjuklönekostnaderna för kommunen.

Bra med tillsyn av IVO – förtydliga Regionens ansvar

Förslaget om att ge IVO i uppdrag att genomföra en tillsyn av hur regelverket för egenvård och hälso- och sjukvård tillämpas ser vi som positivt. Inom personlig assistans har delegering av hälso- och sjukvårdsinsatser ofta blivit en förutsättning för verksamheten, vilket inte är förenligt med att delegeringsmöjligheten bara ska användas i undantagsfall och endast om det är förenligt med god och säker vård. Avancerad hälso- och sjukvård bedöms som egenvård eller delegeras av hälso- och sjukvården i stor utsträckning till personer som ofta inte har någon formell kunskap, vilket kan leda till stora patientsäkerhetsrisker. Vi anser att Regionens ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatserna och uppföljning av dem bör förtydligas.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget om att ansvar för sjuklönekostnader övergår till assistansanordnarna medför att kommunen därmed får minskad administration.

Förslaget är att assistansersättningen ska höjas med en procent, vilket motsvarar tre kronor per timme för att kompensera assistansanordnarna för ökande kostnader. Kommunernas kostnader kommer att minska och förslaget är då att statens kostnader finansieras genom att en motsvarande minskning av kommunalekonomisk utjämning, vilket beräknas bli kostnadsneutralt för kommunen.

Konsekvenser för barn

Förslagen i betänkandet "Översyn av yrket personlig assistent" kan möjliggöra att de barn som berörs av förslagen kan få en utökad kvalitet på utförandet av insatsen och därmed en tryggare utförd personlig assistans med utökad kontinuitet. De får därmed förstärkt möjlighet att leva som alla andra i enlighet med den övergripande målsättningen i LSS.

Handlingar i ärendet

1. Förslag till yttrande
2. Betänkande av Utredningen om översyn av yrket personlig assistent, SOU 2020:1, Statens offentliga utredningar

Mikael Gustavsson Roxell
Tf. social- och äldredirektör
Stadsledningskontoret

Camilla Rosér
Kvalitetsutvecklare
Omsorgsenheten